

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

Міністерство освіти і науки України
Український державний університет імені Михайла Драгоманова
Факультет технологій та дизайну
Кафедра професійної освіти
Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна
Кафедра гігієни та соціальної медицини
Харківський національний автомобільно-дорожній університет
Кафедра метрології та безпеки життєдіяльності

**ПРОБЛЕМИ ЦИВІЛЬНОГО ЗАХИСТУ
НАСЕЛЕННЯ
ТА БЕЗПЕКИ ЖИТТЄДІЯЛЬНОСТІ:
СУЧАСНІ РЕАЛІЇ УКРАЇНИ**

Матеріали
XII Всеукраїнської заочної
науково – практичної конференції
(30 квітня 2026 року, м. Київ)

КИЇВ 2026

УДК 355.58

ББК 68.69

П78

Редакційна колегія:

Шмалей С.В. - доктор педагогічних наук., професор (головний редактор);

Яшанов С.М. - доктор педагогічних наук., професор (відповідальний редактор);

Шевченко В.В. – кандидат педагогічних наук, професор (заступник відповідального редактора)

Богатов О.І.- кандидат технічних наук, професор;

Володченкова Н.В. -кандидат технічних наук, доцент;

Виноградчий В.І. – доктор економічних наук, професор;

Гвозд'їй С.П.–доктор педагогічних наук, професор;

Дашковська О.В - кандидат хімічних наук, доцент;

Крутов В.В.- доктор юридичних наук, професор;

Мазепа М.А. – доктор медичних наук, професор;

Міхановська Н.Г.- доктор медичних наук, ст. науковий співробітник

Федорчук- Мороз В.І. - кандидат технічних наук, доцент;

Литвиновський Є.Ю. – кандидат педагогічних наук, ст. науковий співробітник

Редька І.В.- кандидат біологічних наук, доцент;

Слюсаренко Н.В. – доктор педагогічних наук, професор;

Постолатій Т.О. – начальник штабу цивільного захисту університету імені Михайла Драгоманова,(відповідальний секретар).

Затверджено до друку Організаційним комітетом XII Всеукраїнської заочної науково-практичної конференції «Проблеми цивільного захисту населення та безпеки життєдіяльності: сучасні реалії України»

Проблеми цивільного захисту населення та безпеки життєдіяльності: сучасні реалії України: Матеріали XII Всеукраїнської заочної науково - практичної конференції. Київ: УДУ імені Михайла Драгоманова, 2026 . – 205 с. Електронне видання

ISBN 978-966-931-352-2

Матеріали конференції висвітлюють результати різноспрямованих теоретичних і прикладних різноспрямованих досліджень в сфері цивільного захисту, розкривають сучасний стан, напрями та перспективи розвитку освіти в галузі цивільної безпеки та формування культури безпеки життєдіяльності

УДК 355.58

ББК 68.69

П78

ISBN 978-966-931-352-2

© Автори статей, 2026

© Український державний університет імені Михайла Драгоманова, 2026

ЗМІСТ

1. Авласьонок К.І., Максимова Н.М. Проблеми водо - та теплопостачання під час воєнного стану	13
2. Бабенко С. П., Березюк О. В. Захист населення від надзвичайних ситуацій природного характеру... ..	14
3. Баранник Т. Є, Клеєвська В. Л. Вплив ПрАТ «КАМЕТ-СТАЛЬ» на довкілля.....	15
4. Басанець Ю.П., Войтко О.В. Як відвідування художніх галерей впливає на студента.....	16
5. Беспалова А.В. Дашковська О.П., Книш О.І. Посилення системи безпеки під час воєнних дій.....	18
6. Бирзул Т. А., Клеєвська В. Л. Проблема забруднення атмосферного повітря на прикладі великих індустріальних міст України	19
7. Блажко С.С., Богатов О.І. Оцінка збитків від забруднення атмосферного повітря.....	20
8. Бойков І.В., Богатов О.І. Екологічні проблеми використання акумуляторних батарей на автомобільному транспорті... ..	22
9. Букир І. С., Богатов О.І. Комплексна оцінка шкоди рибним ресурсам унаслідок техногенного впливу.....	29
10. Валькова Г.І., Клеєвська В. Л. Моніторинг природних та техногенних небезпек в Україні.....	32
11. Власова Н.Є. Кібербулінг як прояв інформаційних загроз у період воєнного стану	33
12. Василенко В.О., Трубенко О.А. Роль базової загальновійськової підготовки в освітньому процесі майбутніх медичних працівників... ..	34
13. Василинич М. В., Березюк О. В. Управління робочими органами сміттєвозів на основі програмного забезпечення... ..	35
14. Воронцова Е. Професійна орієнтація нейровідмінних підлітків та перехід до дорослого життя.....	36
15. Гаврилюк Г.М. Проектно-технологічна діяльність школярів у вимірі дистанційної освіти: методичні аспекти та культура безпеки.....	38

16. Галушко С. В. Культура безпеки життєдіяльності: від знань до способу життя.....	39.
17. Глушик С.В. Збереження ментального здоров'я здобувачів вищої освіти в умовах війни.....	40
18. Голубенко Т.О. Формування культури безпеки життєдіяльності як складова сучасної освітньої політики.....	41
19. Горностаї О.Б. Аудит культури безпеки на підприємстві: методи оцінки та вдосконалення.....	42
20. Городецький І.М., Тимочко В.О., Сафонов С.А. Особливості використання сучасних інформаційних систем для захисту населення від небезпечних чинників і надзвичайних ситуацій.....	43
21. Грайворонський О.В., Богатов О.І. Оцінка медичної ситуації на об'єкті господарської діяльності.....	45
22. Грікень А.Д., Роянов О.М. Системи вимірювання об'ємів палива вантажних автомобілів.....	47
23. Дакал Д.А. Роль соціальних працівників у формуванні культури безпеки населення.....	48
24. Дідняк А.В. , Курепін В.М. Трансформація підходів до захисту населення в епоху глобальних ризиків.....	49
25. Дідняк А.В. Доступність інформації про загрози для осіб з вадами слуху.....	50
26. Дімнич Я. В. Впровадження енергозберігаючих технологій у шкільну інфраструктуру як база для навчальних проєктів.....	51
27. Дичаківська А.І., Володченкова Н.В. Історія виникнення напряму Безпека (Охорона) Праці.....	53
28. Заплатинський В.М. Культура безпеки населення як елемент національної стійкості України в умовах війни.....	54
29. Заплатинський В.М., Уряднікова І.В. Формування культури раціонального споживання ресурсів як чинник національної стійкості України.....	55
30 Зорич І., Щербак Л. Сучасні тенденції у сфері харчової безпеки.....	56
31. Іваненко В. О., Кіщак І. Т. Роль економічної дипломатії в подоланні соціально-політичних та інформаційних небезпек для зовнішньоекономічної діяльності України.....	58

32. Іщенко С.М., Шульженко В.О. Цифровізація харчових виробництв як шлях до підвищення енергоефективності... ..	60
33. Кабарніченко О.В., Роянов О.М. Забезпечення безпечних умов проведення ремонтних робіт у резервуарах... ..	62
34. Кирпиченко Н.В. Кібербезпека населення в умовах воєнного стану.....	63
35. Клеєвська В. Л., Кручина В. В., Берешко І. М., Мірошніченко О. М. Використання цифрових технологій у моніторингу небезпек.....	64
36. Коваленко Д.І. Догхмі З. Причини професійних захворювань руки музиканта.....	65
37. Коваль Д. О. Методичні засади розрахунку шкоди від забруднення земель несільськогосподарського призначення... ..	66
38. Коков О.М., Сірик А.О. Роль навчальних макетів у підвищенні ефективності викладання теоретичної складової базової загальновійськової підготовки у ЗВО... ..	68
39. Кондель В. М., Чумак А. А. Роль інтерактивних та практичних методів навчання у формуванні громадянської позиції учнів під час опанування предмета «Захист України»... ..	69
40. Кондель В. М., Чоповда М. М. Модель формування національної ідентичності учнів на уроках «Захист України»... ..	70
41. Коробкіна Н.А., Накемпій О.К. Психофізіологічні та соціальні виклики для населення в умовах техногенних ризиків... ..	71
42. Коробкіна Н.А., Богданова О.В. Психосоціальна безпека та добробут працівників гірничодобувної галузі... ..	72
43. Кохан С.С., Дроздівський О.П. Концептуальна модель створення гетерогенних наборів геопросторових даних для оцінювання стану ґрунтів... ..	73
44. Кохан С.С., Темна Ю.А. Наукові підходи до визначення ділянок оголеного ґрунту на основі використання спектральних індексів	74
45. Кравченко Ю.П., Слущька О.М., Павлов С.С. Трансформація системи цивільного захисту через стандартизацію підготовки населення до дій у надзвичайних ситуаціях... ..	76
46. Кружилко О. Є., Пюккенен О. В. Аналіз виробничого травматизму та професійної захворюваності на металообробному підприємстві... ..	77
47. Кружилко О. Є., Косяк А.В. Практичні аспекти застосування стандарту ISO 45001 у системі охорони праці... ..	78

48. Кружилко О.Є, Майстренко В.В. , Чеберячко Ю.І. Ефективні управлінські рішення як ключ до безпечної праці в сучасних умовах.....	79
49. Кузнецова К.П., Коломієць Д.П., Чумаченко С.М. Прояви психосоціальних наслідків за надзвичайних ситуацій	81
50. Курепін В.М. Стійкість Громади: колективні ресурси ментального здоров'я 82	
51. Курепін В.М. Кібербезпека системи оповіщення та захист від несанкціонованого втручання.....	83
52. Курепін В.М., Іваненко В.С. Удосконалення міської системи оповіщення як складова безпеки у період воєнних викликів.....	84
53. Кухнюк О.В., Огарь С.В., Глущенко А.В., Коцюрuba В.П. Екологічна безпека лікарської рослинної сировини в умовах воєнного стану: виклики та методи моніторингу.....	85
54. Кухнюк О.В., Коцюрuba В.П. , Кухнюк В.В. Екоцид: прихований фронт війни..... в Україні... ..	86
55. Куц О.В. Стратегії комунікативного впливу в лінгвістичній освіті: аспект ментального здоров'я студентів при вивченні теорії комунікації.....	87
56. Кучменко О.М., Ваніфатов Я.О. Сучасні методи зниження енергоспоживання..... в підприємствах харчової галузі... ..	88
57. Лавашова Ю.С., Левашова П.В. Роль освітніх закладів у формуванні безпечної поведінки молоді.....	89
58. Лавашова Ю.С., Сінякова С.Ю., Темнохуд Б.О. Зміни стану атмосферного повітря під впливом бойових дій.....	90
59. Лавренюк А. О., Березюк О. В. Програмне забезпечення керуванням технологічним оснащенням сміттєвозів.....	92
60. Лаун С.Ю. Використання імітаційного моделювання у професійній освіті для відпрацювання навичок безпечної логістики... ..	93
61. Лісна А.Г. Кіберзахист пацієнтів у закладах охорони здоров'я та фармацевтичних організаціях під час воєнного стану.....	94
62. Литвин А.Ф. Інтеграція принципів безпеки життєдіяльності у професійну підготовку менеджерів з логістики	95

63. Ліщенко Л.П., Городнянська І.О. Моніторинг природних небезпек на осушеному ложі каховського водосховища... ..	96
64. Лотарєва Д.В. Роль жестової мови та відеоповідомлень у перелачі інформації про загрози воєнного характеру.....	97
65. Лотарєва Д.В., Курепін В.М. Підвищення рівня готовності населення та формування культури безпеки... ..	98
66. Ляшкевич А. І. Організація та педагогічне забезпечення підготовки здобувачів освіти до безпечної життєдіяльності в умовах надзвичайних ситуацій... ..	99
67. Мазепа М.А., Жарська Н.В., Присяжнюк У.І., Копитчак М.Б., Макаровський Н.М. Формування знань з техніки безпеки проведення реабілітаційних заходів у студентів, що здобувають спеціальності фізична терапія та ерготерапія... ..	100
68. Макарова Т., Маруш І. Організаційно-психологічні детермінанти профілактики професійного вигорання медичних працівників офтальмологічного відділення в умовах воєнного стану.....	103
69. Матвійчук С.П. Проблеми кліматичної тривоги населення.....	104
70. Мащенко К.О., Івашенко М.Ю. Менеджмент безпеки та захисту працівників у надзвичайних ситуаціях.....	106
71. Медведєва В. П., Кручина В.В. Система очищення стічних вод для мінімізації техногенного навантаження на водні об'єкти.....	107
72. Мезенцева І.О., Мартиненко О.Г. Інновації освітніх компонентів у ОПП «Охорона праці» на магістерському рівні освіти... ..	108
73. Мельник Н.С. Фейкові повідомлення в умовах воєнного стану: загрози та шляхи протидії.....	110
74. Мельничук Д.В. Терористичні загрози об'єктам телерадіомовлення як фактор соціальної дестабілізації.....	111
75. Мельничук Д.В. Роль моніторингу, виявлення вторгнень та реагування на кіберінциденти.....	112
76. Міщенко С. В. Вплив мінерального складу питної води на здоров'я населення в умовах воєнно-техногенного навантаження в Україні... ..	113
77. Міщенко С. В. Особливості водозабезпечення та регідратації населення в умовах воєнного стану та надзвичайних ситуацій.....	114

78. Мосов С. П., Чубіна Т. Д. Розвідка радіаційної обстановки з використанням безпілотників: зарубіжний досвід.....	115
79. Нарольська С.А., Нарольський В.М., Щербій С. В. Ментальне здоров'я населення в умовах воєнного стану: сучасні виклики та механізми цивільного захисту.....	116
80. Нарольська С. А., Нарольський В. М. Механізми державного регулювання протидії дезінформації в умовах гібридної війни	118
81. Неменуца С.М., Лисюк В.М. Моніторинг і прогнозування надзвичайних ситуацій: зміни у законодавстві.....	119
82. Немченко Ю.В, Попов М.Д. Ментальне здоров'я як фундамент розвитку громади та громадянського суспільства.....	121
83. Перехрестюк К.В., Євтушенко Н.С. Підвищення рівня безпеки у галузі виробництва санітарно-будівельної кераміки при використанні хімічних речовин.....	123
84. Петровських А.Д. Загрози захоплення об'єктів атомної енергетики та їх вплив на громадську безпеку.....	124
85 Піндера М.В. Наслідки техногенних загроз для психічного та фізіологічного стану населення.....	125
86. Походун М. О., Кручина В. В. Екстремальні природні явища, як результат кліматичних змін.....	126
87. Пранович К.О. Терористичні акти на повітряному транспорті як прояв соціальної небезпеки.....	127
88. Рачок О.Л. Організаційно-психологічні аспекти підтримки ментального здоров'я населення в умовах воєнного стану.....	128
89. Ремньова А.Г. Формування національної ідентичності в учнівської молоді у процесі викладання предмету «Захист України».....	130
90. Репринцева Р.Р., Крайнюк О.В. Кіберзахищена система автономного моніторингу небезпечних виробничих зон із використанням БПЛА.....	131
91. Рибас Д.М. Оцінка екологічних ризиків від падіння залишків авіаційної техніки та ракетного палива.....	132
92. Рибас Д.М., Кручина В.В. Екологічні ризики від залишків авіаційної техніки та ракетного палива під час воєнних дій.....	133

93. Сагайдак І.С., Ратушинська Н.М. Безпека обігу хімічної продукції в Україні в умовах впровадження REACH та CLP...	134
94. Саліваненко Я.В. Управління охороною праці на підґрунті Міжнародних стандартів.....	135
95. Сальнікова С.А., Богатов О.І. Розрахунок шкоди від забруднення поверхневих та підземних вод та джерел, внутрішніх морських вод та територіального моря.....	136
96. Сердюк О.С., Накемпій О.К. Вплив воєнного стану на ментальне здоров'я населення.....	140
97. Сірик А.О., Євтушенко О.В., Літвинчук С.І. Автентичний військовий відеоконтент як засіб модернізації викладання базової загальновійськової підготовки... ..	141
98. Сиворотка Н.М. Ментальне здоров'я населення в умовах воєнного стану: виклики та шляхи збереження.....	142
99. Скубанова О.О. Культурна експансія в гібридній війні: загрози та психологічні наслідки... ..	143
100. Снісар О. А. Формування екологічних аспектів культури безпеки життєдіяльності у здобувачів закладів медичної освіти.....	144
101. Солоп А. П., Чорна Т. М. Соціально-економічні ризики поширення фальсифікованої продукції в умовах воєнного стану	145
102. Столбченко О.В., Жуплев С.С. Той, що бежить по лезу.....	146
103. Стрелець В.В., Богатов О.І. Оцінка збитків від втрат природно-заповідного фонду.....	147
104. Стрілець Д.А., Крайнюк О.В. Забезпечення автономності інтелектуальних терміналів видачі засобів індивідуального захисту.....	150
105. Сухенко О.В., Євтушенко Н.С. Соціально-психологічні аспекти підтримки ментального здоров'я молоді під час воєнного стану.....	151
106. Сушкевич М. В. , Клеєвська В. Л. Вплив Подільського (Бердичівського) ЛВУМГ ТОВ «ОПЕРАТОР ГТС України» на навколишнє природне середовище.....	152
107. Сушко О. Є. , Клеєвська В. Л. Моніторинг забруднення лісових екосистем України внаслідок бойових дій.....	153
108. Табуненко В.О., Воловодюк А.С. Захист цивільного населення за законами міжнародного гуманітарного права... ..	154

109. Табуненко В.О., Марценяк А.П. Психофізіологічні проблеми населення після завершення бойових дій... ..	156
110. Табуненко В.О., Недашковський А.А. актуальність базової загальновійськової підготовки студентів у вищих навчальних закладах... ..	157
111. Табуненко В.О., Сальник О.В. Дезінформація населення як стратегічна зброя ворога... ..	158
112. Тарнавський А.Б., Благут А.Р. Небезпеки обладнання випалювального цеху клінкеру підприємств виготовлення цементу... ..	159
113. Твердохлебова Н. Є., Родіонов М. М. Адаптаційні механізми населення України в умовах війни... ..	160
114. Твердохлебова Н. Є. Функціонування підсистеми запобігання техногенним аваріям у мегаполісах... ..	161
115. Твердохлебова Н.Є. Практичні аспекти впровадження нових компетентностей фахівця з охорони праці... ..	162
116. Твердохлебова Н. Є., Рибалко О. В., Скориніна-Погребна О. В. Роль психологічної служби у системі вищої освіти в умовах війни... ..	163
117. Твердохлебова Н. Є., Сіменченко М. О. Професійна підготовка фахівців з охорони праці в умовах техногенних загроз... ..	164
118. Титаренко О.В., Єфіменко Т.А., Бондаренко А.Д. Геодинамічні ризики на території розміщення магістрального газопроводу в Українських Карпатах... ..	165
119. Ткаченко Л. А., Степанчук Є. Д. Трансформація підходів до мережевого захисту як основа цивільної кібербезпеки... ..	166
120. Третяков О.В. Особливості врахування внутрішніх загроз на прояв інших загроз об'єктів критичної інфраструктури... ..	168
121. Туріна О. А. Українське музичне мистецтво як чинник впливу на формування рефлексії патріотизму... ..	169
122. Туровська Г.І. Підтримка фізичного й психічного здоров'я здобувачів вищої освіти в умовах війни... ..	171
123. Тюріна П.С. Особливості забезпечення кібербезпеки громадян у період воєнних дій... ..	172

124. Убайдуллаєв Ю.Н., Яременко В.В. Використання комп'ютерних технологій при навчанні курсантів (слухачів) будівельних спеціальностей захисних споруд... ..	173
125. Убайдуллаєв Ю.Н., Яременко В.В., Малиш А.Г. Оцінка оперативності у прийнятті проектних рішень при проектуванні застеклення вікін вибухонебезпечних промислових об'єктів.....	174
126. Уряднікова І.В. Формування стійкості водної інфраструктури через трансформацію управління в умовах невизначеності... ..	175
127. Уряднікова І.В., Атаманюк Є. О. Інтегровані підходи оцінки системних ризиків водної критичної інфраструктури	176
128. Уряднікова І.В., Невгод О. Д. Кіберфізична стійкість систем водопостачання в умовах гібридних загроз.....	177
129. Фещук Ю.Л. Обґрунтування якісного визначення показника токсичності будівельних матеріалів об'єктів будівництва.....	179
130. Хороленко Є.В. Безпека життєдіяльності людини в місті... ..	180
131. Христолюбов В.С., Роянов О.М. Системи моніторингу середовища фарбувальних цехів.....	181
132. Цопа В.А., Володченкова Н.В., Чеберячко С.І. Управління психосоціальними ризиками та добробутом працівників гірничодобувної промисловості на основі вдосконалених циклів PDCA.....	183
133. Чуприна С. Л. Менеджмент безпеки та нормативно-правові засади забезпечення захисту населення... ..	184
134. Шандуренко Б.Є. Ризики та заходи кібербезпеки для населення в умовах воєнного стану	185
135. Шароватова О.П. Сучасні інструменти встановлення корінних причин у практиці розслідування нещасних випадків... ..	187
136. Шевченко В. В. Формування культури безпеки життєдіяльності в закладах освіти в умовах сучасного освітнього середовища.....	188
137. Шевченко В. В., Силенко А. А. Інноваційні підходи до захисту населення від небезпечних факторів та надзвичайних ситуацій... ..	189
138. Шевченко В. В., Силенко Д. А. Менеджмент безпеки та правове забезпечення захисту населення у надзвичайних ситуаціях	190

139. Шевчук О. А. Методика навчання здобувачів-медиків технікам саморяттування .. в домедичної допомоги при утопленні.	192
140. Шипілов Д. В., Наливайко Т. А. Прогнозування вибухонебезпечності парів ... ацетону з урахуванням вологості повітря.	193
141. Шипілов Д. В., Троцька Я. А. Вплив вологості повітря на вибухові.... характеристики парів ацетону	197
142. Шмалей С. В., Редька І.В., Корженевський С.В. Сучасні моделі служб гігієни .. в безпеки праці на виробництві.	199
143. Шека К.О. Підвищення стійкості цивільної авіації до кліматичних ризиків .. в складова екологічної безпеки.	202
144. Ющенко А.П. Кібербезпека цивільного населення як складова національної ... безпеки в період воєнного стану	202
145. Яковлева А.С., Крайнюк О.В. Моделювання кіберзахищеної системи..... адаптивного управління світлофорними об'єктами в концепції розумного міста.	203
146. Яцків Д. О., Березюк О. В. Програмне забезпечення для керування..... об'єктами комунальних спец автомобілів.	204

Гіппократ був першим, хто заговорив про виробничі захворювання, отруєння свинцем серед робітників у шахтах, було сказано, що у шахтарів є «colico saturnino» Він встановив, що серед працівників гірничодобувної промисловості існували токсичні ефекти, викликані свинцем.

Досить складно висвітлити усі дослідження і особистостей, які приклали зусилля для розвитку сфери безпеки праці, але найбільшого нормативно-законодавчого регулювання сфери безпеки праці було досягнуто у період «Промислової революції».

У той період розвитку людства, звичайним явищем були 12...14-годинні робочі дні. Заробітна плата була низькою, часто на рівні простого прожиткового мінімуму., а жінки взагалі отримували лише половину того, що заробляли чоловіки.

Інтенсивний розвиток гірничодобувної та металургійної промисловості, яка не регулювалася законами щодо безпеки праці, призвів до того, що щороку фіксувалося катастрофічне збільшення смертей на виробництві. Усвідомлення громадськістю таких жахливих умов повільно поширювалося, що призводило до прийняття законів і нормативних актів, спрямованих на поліпшення тяжкого становища працівників.

У 1919 у Версалі з'являється світова організація праці зі Штаб-квартирою в Женеві, Швейцарія, яку зазвали: Міжнародна організація праці (МОП) – що діє і наразі.

Література:

1. World Day for Safety and Health at Work. International Labour Organization. URL: <https://www.ilo.org>
2. Occupational health. World Health Organization. URL: <https://www.who.int>
3. Професійне здоров'я в Україні: історія та сучасність / Ю. І. Кундієв, А. М. Нагорна. Київ : Авіцена, 2006. 320 с.
4. Основи охорони праці : навч. посіб. / О. І. Запорожець. Київ : Центр учбової літератури, 2020. 264 с.

КУЛЬТУРА БЕЗПЕКИ НАСЕЛЕННЯ ЯК ЕЛЕМЕНТ НАЦІОНАЛЬНОЇ СТІЙКОСТІ УКРАЇНИ В УМОВАХ ВІЙНИ

Заплатинський В.М.

Київський університет імені Бориса Грінченка;

Академія безпеки та основ здоров'я

zvm@ukr.net

Війна росії проти України засвідчила, що національна стійкість держави визначається не лише дієздатністю сектору безпеки і оборони, а й рівнем готовності населення діяти в умовах небезпеки. Масовані удари ракетами та дронами, бомбардування та обстріли, загрози техногенного характеру, інформаційна війна, вимушене переміщення населення та тривале психоемоційне навантаження актуалізували потребу формування культури безпеки як важливого суспільного ресурсу. В умовах війни саме підготовленість громадян значною мірою визначає здатність суспільства швидко адаптуватися до кризових викликів.

Під культурою безпеки населення доцільно розуміти сукупність знань, цінностей, традицій, моделей поведінки та практичних навичок, що забезпечують свідоме дотримання вимог безпеки, здатність до адекватного реагування на ризики та відповідальне ставлення до власної безпеки і безпеки інших осіб та навколишнього середовища. Культура безпеки включає низку компетентностей необхідних для виживання і збереження здоров'я в умовах війни, зокрема це готовність до дій за сигналами оповіщення, знання правил евакуації, першої допомоги, мінної безпеки, інформаційної гігієни, психологічної саморегуляції та взаємодії з екстреними службами тощо.

Високий рівень культури безпеки населення знижує людські втрати, мінімізує панічні настрої, сприяє збереженню функціонування громад, підвищує ефективність дій органів влади та служб цивільного захисту. Підготовлене населення перетворюється з пасивного об'єкта захисту на активного учасника забезпечення суспільної стійкості. Саме тому формування культури безпеки слід розглядати як один із напрямів зміцнення національної безпеки України.

Культура безпеки включає не лише індивідуальні але й колективні компетентності та ставлення. Під час війни особливого значення набуває готовність територіальних громад. Саме на рівні громади населення першочергово стикається з наслідками обстрілів, аварійних відключень, пожеж, руйнування інфраструктури та необхідністю оперативної взаємодії з рятувальними службами. Наявність навичок самоорганізації, взаємодопомоги, базових знань з безпеки та чітких алгоритмів дій істотно підвищує спроможність громади діяти ефективно навіть в умовах обмежених ресурсів.

Важлива роль у цьому процесі належить системі освіти. Формування відповідних компетентностей має здійснюватися послідовно на всіх рівнях: у закладах дошкільної, середньої, професійної, фахової передвищої та вищої освіти. Значний потенціал мають інтегровані курси «Здоров'я, безпека та добробут», предмет «Захист України», програми підготовки студентської молоді, просвітницькі ініціативи громад і роботодавців. Доцільним є також широке використання неформальної освіти, онлайн-курсів, мобільних застосунків та інформаційних платформ, що дають змогу швидко поширювати важливі знання.

В рамках підготовки доцільним є розширення практикоорієнтованих форм навчання: тренувань з евакуації, моделювання надзвичайних ситуацій, курсів першої допомоги, занять із ризик-комунікації та алгоритмів поведінки в кризових умовах. Особливого значення набуває підготовка дорослого населення, яке нерідко залишається поза системними освітніми впливами. Не менш важливим є формування особистої відповідальності за дотримання правил безпеки, оскільки навіть якісна інфраструктура не забезпечує належного результату без свідомої поведінки громадян.

Отже, культура безпеки населення є важливим елементом національної стійкості України в умовах війни. Її формування потребує системної державної політики, міжвідомчої взаємодії та активної участі освітніх закладів, органів місцевого самоврядування і всього суспільства. Інвестиції у формування культури безпеки слід розглядати як інвестиції у збереження людського потенціалу держави та її здатність протистояти сучасним загрозам.

ФОРМУВАННЯ КУЛЬТУРИ РАЦІОНАЛЬНОГО СПОЖИВАННЯ РЕСУРСІВ ЯК ЧИННИК НАЦІОНАЛЬНОЇ СТІЙКОСТІ УКРАЇНИ

Заплатинський В.М.,¹ Уряднікова І.В.²

¹ *Київський університет імені Бориса Грінченка;*

² *Київський національний університет будівництва і архітектури*

^{1, 2} *Академія безпеки та основ здоров'я*

zvm@ukr.net, uryadnikova.iv@knuba.edu.ua

В умовах сучасних викликів безпеці, спричинених воєнними діями, руйнуванням інфраструктури, енергетичними загрозами та економічною нестабільністю, особливого значення набуває питання раціонального використання ресурсів. Події останніх років переконливо засвідчили, що вода, електроенергія, вугілля, газ, нафта та інші види енергії, продовольство та інші життєво необхідні ресурси є не лише економічною категорією, а й важливим чинником безпеки держави та населення. За таких умов формування культури раціонального споживання ресурсів слід розглядати як складову національної стійкості України.

